

MEDICINALBERETNING

FOR

THISTED AMTSLÆGEKREDS

1952

VED AMTSLÆGE L. FOLKE

AFSNITTET OM TUBERKULOSESTATIONERNES VIRKSOMHED
VED OVERLÆGE G. BINDSLEV OG
AFDELINGSLÆGE M. HOLM

THISTED AMTS TIDENDES
BOGTRYKKERI
1953

Lægerne erindres om:

Blanketter til dødsattester, ugelister o. l. anmeldelser, graviditetskort, journaler til profylaktiske undersøgelser af børn, m. v. rekvireres hos firmaet *Johan Ullstad & Sønner, Kompagnistræde 10, København K.*

Tilfælde af barselfeber

-	-	tyfus og paratyfus b.	} anmeldes paa gul blanket baade til sundhedsstyrelsen og til embedslægen.
-	-	meningitis cerebrospin. epid.	
-	-	poliomyelitis epidemica	
-	-	vaccinationskomplikationer fra nervesystemets side	

Tilfælde af difteri og scarlatina

-	-	malaria artificialis	} anmeldes paa gul blanket til embedslægen.
-	-	Weils sygdom (leptospiroser)	

Tilfælde af miltbrand hos mennesker

-	-	mund- og klovsyge hos mennesker	} anmeldes ved påtegning om patienternes navn og adresse paa ugelisten.
-	-	myalgia epidemica	

De paa gul blanket særligt anmeldte sygdomme skal også opføres paa ugelisten, der for *hver* uge skal indsendes senest mandag, og det vil være formålstjenligt i disse tilfælde (således altid ved difteri og scarlatina) at anføre patientens navn og bopæl i rubrikken »Anmærkning«. Endvidere erindres om, at der ved anmeldelse af *syfilis* skal anføres i den særlige rubrik på ugelisten: køn, fødselsdato, forbogstav i efternavn samt journalnummer.

Tilfælde af tuberkulose (lunge- og extrapulm. tub.) anmeldes på de dertil udarbejdede *nye* blanketter. Blanketterne adresseres til *Tuberkulosestationen*.

Alle dødsfald af tuberkulose (lunge-, kirtel-, knogle-, meningeal-, peritoneal-, millærtuberkulose) skal anmeldes på de dertil beregnede blå blanketter, der adresseres til *Tuberkulosestationen*.

For anmeldelser forsynet med *Postbesørges ufrankeret* betales portoen af embedslægen ved modtagelsen, i modsat fald beregner postvæsenet strafporto. Flere forsendelser kan sendes samlet i eet omslag.

For dødsattesternes vedkommende erindres om, at afdødes *ægteskabelige stilling* altid skal anføres, og at under *stilling og næringsvej* betegnelser som »invalidere rentenyder«, aldersrentenyder«, »rentier«, o. l. bør suppleres med *oplysning om afdødes tidligere erhverv*.

Kommunalbestyrelserne erindres om:

at det påhviler embedslægerne at yde bistand i alle spørgsmaal af sundhedsmæssig natur; herunder også bestemmelserne i de sociale love, forsåvidt disse angår den offentlige sundhedspleje.

Sundhedskommissionerne erindres om:

pligten til at give embedslægen og politimesteren underretning om tid og sted for afholdelse af kommissionsmøde, i forbindelse med oplysning om dagsorden.

Thisted amtslægekreds

består af Thisted amt med undtagelse af Thyborøn, der hører til Ringkøbing amtslægekreds. Thisted amtslægekreds har et areal på 23515 ha. Dens kystlinie er 534 km. Ved folketællingen den 7. november 1950 var amtslægekredsens folketal 86383. Den er delt i 2 lægekredse:

Thisted lægekreds (amtslæge L. Folke, Skovgade 20, Thisted, træffes kl. 12½—14½, undtagen lørdag, tlf. 78) bestående af Thisted købstad og 38 sognekommuner (64 sogne) med et folketal på 59.237, og

Morsø lægekreds (kredslæge A. Stigaard, Grønnegade 1, Nykøbing M., træffes kl. 12½—14, tlf. 180) bestående af Nykøbing M. købstad og 14 sognekommuner (31 sogne) med et folketal på 27.297.

Befolkningsforhold

Tabel I.

Folkemængden samt antallet af fødte og døde i 1952

	Folketal ¹⁾	Levendefødte				Dødfødte ²⁾				Døde ²⁾				Fødsels overskud ²⁾	
		M.	Kv.	Sum	‰ af folket.	M.	Kv.	Sum	‰ af fødte	M.	Kv.	Sum	‰ af folket.	Antal	‰ af folket.
Thisted købstad . . .	9142	97	102	199	21,8	2	0	2	1,0	80	68	148	16,2	51	5,6
Nykøbing M. købstad	9249	84	97	181	19,6	3	4	7	3,8	56	49	105	11,4	76	8,2
Købstæderne ialt. . .	18391	181	199	380	20,7	5	4	9	2,4	136	117	253	13,8	127	6,9
Thisted landkreds . .	50095	493	431	924	18,4	12	6	18	2,0	193	195	388	7,7	536	10,7
Morsø landkreds . . .	18048	168	154	322	17,8	1	0	1	0,3	56	35	91	5,1	231	12,8
Landkredsene ialt. . .	68143	661	585	1246	18,3	13	6	19	1,5	249	230	479	7,0	767	11,3
Amtslægekredsen . .	86534	842	784	1626	18,8	18	10	28	1,7	385	347	732	8,5	894	10,3

1) Folkeregistret pr. 1/7 1952.

2) Ej korrigeret efter hjemsted, jfr. teksten på næste side og tabel V over dødsårsagerne.

Folketallet er i de knapt to år fra folketællingen $7/_{11}$ 50 til $1/_{7}$ 52 kun steget med 151 personer, til trods for at fødselsoverskuddet i samme tidsrum har været ca. 1.500 personer. Der finder således stadig en betydelig flytning sted her fra amtet til hovedstaden og andre dele af landet, hvor erhvervsforholdene er gunstigere. I amtets vestkystkommuner har folketallet i de senere år endog været faldende, idet det i 1950 var 574 (= 4,7 %) lavere end i 1945. Vestkystfiskeriets vanskelige vilkår og i særdeleshed manglen af en havn synes at være hovedårsagen hertil.

Antallet af levendefødte har været faldende de senere år og lå i 1952 endog en smule lavere end i 1930'erne.

Antallet af døde var som i fjor noget under det sædvanlige. Som det fremgaar af tabel V over dødsårsagerne, hvor også de uden for Thisted amt døde, der var hjemmehørende i amtet, er medregnede, er antallet ialt 745 (1951: 753).

Fødselsoverskuddet er på grund af det dalende antal fødsler noget mindre end i de første år efter krigen, men er dog større end i 1930'erne (se tabel II).

Tabel II.

Levendefødte og fødselsoverskud i forhold til folketallet.

	Levendefødte pr. 1000 indbyggere i amtslægekredsen	Fødselsoverskud pr. 1000 indbyggere i amtslægekredsen	Fødselsoverskud pr. 1000 indbyggere i hele landet
1930—34 incl.	19,9	9,2	7,1
1935—39 incl.	19,2	8,7	7,2
1940—44 incl.	21,9	11,8	10,2
1945—49 incl.	22,7	13,5	12,1
1950	20,1	10,4	9,4
1951	20,0	11,6	9,0
1952	18,8	10,3	

Ifølge *jordemoderprotokollerne* har amtets jordemødre i 1952 assisteret ved 1646 fødsler (1951: 1758). Af disse var

28 tvillingefødsler. Der har altså været
1618 fødende.

1557 fødsler var rettidige (fødselsvægt over 2500 gram), og
65 fødsler var for tidlige (fødselsvægt under 2500 gram).

- 1599 børn fødtes i ægteskab, og
 47 børn fødtes uden for ægteskab, svarende til 2,9 % af samtlige fødsler (1951: 2,6 %, 1950: 3,5 %, 1949: 3,2 %, 1948: 3,1 %, og i tiåret 1938—47 gennemsnitlig 3,7 %).
- 1606 fødsler fuldendtes ved naturen.
 17 gange foretoges tangforløsning, og
 11 gange foretoges fremtrækning.
 11 gange fuldendtes fødslen ved kejsersnit.
 16 gange foretoges løsning af moderkagen.
 603 gange anvendtes vefremkaldende stoffer.
- 1603 af de fødte børn levede,
 35 børn døde ved naturlig fødsel, og
 8 børn døde ved fødsel, hvor der anvendtes kunsthjælp.
- 1269 gange anvendtes bedøvelse. Antallet af fødsler, hvor bedøvelse anvendes, er i de senere år steget meget stærkt: fra 9 % i 1935 til 77 % i fjor og i år.
- 244 af fødslerne foregik på sygehus = 15 % af samtlige fødsler.

Oversigt over dødsfaldene

(dødfødte ikke medregnede).

Af de i købstæderne hjemmehørende personer døde i 1952: 172, — af de i landkommunerne hjemmehørende: 573, ialt 745 døde, jfr. tabel V.

Således beregnet efter hjemsted bliver dødeligheden 8,6 ‰ i hele amtet (1951: 8,7 ‰), fordelt med 8,4 ‰ i landkommunerne og 9,4 ‰ i købstæderne. For hele landet genfindes en tilsvarende højere dødelighed i byerne end på landet, hvilket hovedsagelig skyldes, at mange mennesker fra landet flytter til byerne, når de bliver gamle.

Tabel III.

Dødsfaldenes fordeling efter alder og køn.

	0—1 år	1—4 år	5—14 år	15—64 år		over 65 år		ialt
				mænd	kvinder	mænd	kvinder	
Købstæderne	10	4	1	25	12	53	67	172
Landkommunerne ..	38	7	2	71	53	204	198	573
Amtslægekredsen ..	48	11	3	96	65	257	265	745

Tabel IV.

Spædbørnsdødeligheden.

I alderen under 1 år døde pr. 100 levendefødte:

	1952	1951	1950	1949	1948	1947
Købstæderne	2,6	2,1	1,6	3,0 (3,5)	1,2 (3,5)	4,7 (4,0)
Landkomm.	3,1	4,2	4,1	4,0 (3,6)	3,4 (3,6)	4,7 (4,1)
Amtslægekr.	3,0	3,6 (2,9)	3,5 (3,1)	3,2 (3,5)	2,9 (3,5)	4,7 (4,1)

Som det ses af tabel IV, hvor de tilsvarende tal for hele landet er tilføjet i parantes, har spædbørnsdødeligheden de sidste 5 år været noget lavere i amtets købstæder, hvor man har spædbørnssundhedsplejersker, end i landkommunerne.

Dødsårsagerne (tabel V) er ligesom i fjor inddelt i andre grupper end forhen. Efter international aftale anvendes nu her i landet en klassifikation med ca. 800 numre, samlet i 50 grupper. I tabel V er kun medtaget de sygdomsgrupper, i hvilke der er forekommet dødsfald.

Hjertesygdomme medførte 205 dødsfald og karsygdomme i centralnervesystemet (»apoplexi« o. l.) 139 dødsfald og hører således som sædvanlig til de hyppigste dødsårsager.

Af ondartede svulster (»kræft«) døde 132 = 15,2 pr. 10.000 indb.

Af lungebetændelse døde 32 = 3,7 pr. 10.000 indb. (1950: 5,3).

Af tuberkulose døde i år kun 3 (1951: 12).

I tiåret 1936—45 var tuberkulosedødeligheden gennemsnitlig 3,8 pr. 10.000 indb., svarende til godt 30 dødsfald årlig.

Ved selvmord døde 10 (1951: 6).

I de sidste 3 år udstedtes der ikke dødsattester af ligsynsmænd.

Tabel V.

Dødsårsagerne i året 1952

i Thisted amtslægekreds

	Thisted købstad	Ny- købing købstad	Thisted landkr.	Morsø landkr.	Ialt
1. Lungetuberkulose			2	1	3
9. Kighoste		1	1		2
12. Akut børnelammelse			3		3
14. Mæslinger			1		1
17. Andre infektionssygdomme		1	2		3
18. Ondartede svulster	18	17	69	28	132
19. Godartede og uspecifiserede svulster		1	4	1	6
20. Sukkersyge			1	1	2
21. Anæmi		1	3	1	5
22. Karsygdomme i centralnervesystemet	17	10	91	21	139
23. Meningitis (dog ikke tub., syf. eller me- ningokok-M.)	1				1
25. Hjertesygdomme, kroniske rheumatiske .		1			1
26. Hjertesygdomme, arteriosclerotiske og de- generative	28	17	101	26	172
27. Hjertesygdomme, andre		3	15	6	24
28. Hjertesygdomme ved blodtryksforhøjelse..			7	1	8
29. Forhøjet blodtryk uden hjertesygdomme..	2		3		5
30. Influenza			2		2
31. Lungebetændelse	3	2	21	6	32
32. Bronchitis			2		2
33. Mavesår og sår på tolvfingertarmen.....		3	5		8
34. Blindtarmsbetændelse			2		2
35. Ileus og brok	2	1		2	5
36. Gastroenteritis, tyndtarms- og tyktarms- katarrh		2	2		4
38. Nefritis og nefrose (nyrebetændelse)	1		5		6
39. Prostata-hypertrofi	4		9	1	14
41. Medfødte misdannelser			5	1	6
42. Fødselslæsioner, asphyxi og lungeatelekt- taser hos nyfødte.....	2	2	7	1	12
43. Infektioner hos nyfødte.....			1		1
44. Andre sygdomme hos nyfødte		2	8	1	11
45. Alderdomssvaghed, dårligt definerede og ukendte sygdomme	1	3	12	9	25
46. Alle andre sygdomme.....	5	9	41	12	67
47. Frakturer o. l.	3	6	17	2	28
49. Forgiftninger		1	2		3
50. Alle andre skader	1	1	6	2	10
	88	84	450	123	745

Skematisk sygeliste for 1952 for bykommunerne i Thisted amtslægekreds

Tabel VI

Folkemængden var pr. 1/7 1952: 18.391

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele året	De syges alder					I alt	Forrige års sum		
														Under 1 år	1-4 år	15-64 år		65 år og derover				
																M.	K.				M.	K.
1. Tyfus	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	"
2. Paratyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Epidemisk Meningitis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
4. Børnelammelse { m. lammelser u. —	"	"	"	"	"	"	"	1	1	2	"	"	4	1	"	"	"	"	"	"	1	"
5. Australsk Sovesyge	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
6. Dysenteri	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
7. Malaria	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8. Difteri	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
9. Skarlagensfeber	2	"	"	1	"	"	3	1	1	"	2	1	12	"	2	7	1	"	"	"	12	"
10. Barselefeber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
11. Blæreudslæt hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
12. Stivkrampe -	44	15	8	2	1	2	"	4	"	"	1	"	79	2	41	34	"	"	"	"	1	"
13. Mæslinger	1	30	22	15	1	2	3	8	5	8	29	4	9	7	89	76	3	"	"	"	1	"
14. Røde Hunde	22	30	81	83	90	45	30	34	20	14	34	29	621	59	303	251	"	"	"	"	9	278
15. Skålkopper	76	85	81	83	90	45	30	34	20	14	34	29	621	59	303	251	"	"	"	"	83	"
16. Kighoste	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	175	93
17. Færesyge	71	48	58	111	151	173	107	88	143	84	186	274	1494	28	168	384	426	434	22	32	621	16
18. Influenza	131	93	77	111	95	77	91	103	142	82	95	104	1201	65	346	354	224	208	3	1	35	34
19. Halsbetændelse	105	87	59	58	43	40	20	29	36	19	35	83	614	60	157	137	94	89	32	45	1201	774
20. Bronchitis	37	45	26	25	24	20	13	14	25	7	14	55	305	35	95	55	46	43	11	20	614	477
21. Katarrhalsk Lungebetændelse	9	3	4	6	7	2	2	2	2	1	6	10	52	2	4	13	15	15	1	2	52	34
22. Krupus Lungebetændelse	30	31	10	14	45	46	39	58	30	20	29	27	379	18	118	109	52	79	1	2	379	192
23. Kolerine	"	1	2	2	"	"	1	1	"	1	1	"	6	"	"	1	2	2	"	1	6	6
24. Smitssom Gulsot	1	1	3	"	"	"	"	3	"	"	"	"	10	"	"	1	5	2	"	1	10	11
25. Gigtfeber	1	3	"	1	1	"	"	"	"	2	1	2	11	"	"	"	1	5	2	2	1	12
26. Rosen	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sum...	534	441	347	430	461	414	320	351	409	242	435	626	5010	278	1337	1448	872	74	106	"	5010	3558
27. Gonorrhoe	3	5	2	4	1	4	2	0	4	1	3	2	31	"	"	"	17	"	"	"	31	22
28. Venerisk Sår	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1
29. Syphilis	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	3
30. Medfødt Syphilis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
31. Lymphogranulom	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
32. Delirium	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
33. Fnat	5	"	"	"	2	4	"	2	"	4	5	8	31	"	3	12	8	"	"	"	31	43

Skematisk sygeliste for 1952 for landkommunerne i Thisted amtslægekreds

Folkemængden var pr. 1/7 1952: 68.143

Tabel VII

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele året	De syges alder						I alt	Fortjente års sum				
														1-4 år		5-14 år		15-64 år				65 år og derover			
														M.	K.	M.	K.	M.	K.			M.	K.		
1. Tyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
2. Paratyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Epidemisk Meningitis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
4. Børnelammelse { u. —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
5. Australsk Sovesyge	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
6. Dysenteri	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
7. Malaria	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8. Difteri	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
9. Skarlagenfeber	6	"	1	3	2	6	3	7	7	3	1	7	46	4	16	25	"	1	"	"	"	"	"	46	"
10. Barsefeber	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"
11. Blæreudslæt hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"
12. Stivkrampe hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
13. Mæslinger	108	66	50	91	110	58	14	12	2	"	1	5	517	24	207	264	10	12	"	"	"	"	517	835	"
14. Røde Hunde	3	13	11	4	26	7	10	19	13	9	8	6	48	2	12	25	7	2	"	"	"	"	48	58	"
15. Skalkopper	51	110	122	197	389	255	123	188	140	63	92	65	155	8	70	65	10	2	"	"	"	"	155	308	"
16. Kighoste	2	1	5	4	4	1	6	5	8	2	2	1	41	3	807	689	9	18	1	"	"	"	1795	313	"
17. Færesyge	116	109	135	219	301	356	243	228	188	159	233	469	2756	39	274	647	862	844	45	45	"	"	41	65	"
18. Influenza	201	111	165	129	190	145	159	251	250	166	175	285	2227	134	526	726	423	408	6	4	"	"	2227	1974	"
19. Halsbetændelse	363	226	326	167	249	244	96	107	143	125	175	388	2609	380	556	411	434	448	183	197	"	"	1795	313	"
20. Bronchitis	105	125	121	106	93	67	42	48	34	41	57	95	934	169	290	145	95	88	67	80	"	"	41	65	"
21. Katarrhalsk Lungebetændelse	7	11	8	6	3	4	9	11	4	3	5	20	91	1	11	15	35	19	7	3	"	"	91	65	"
22. Krupøs Lungebetændelse	62	26	31	27	62	56	55	130	73	28	35	42	627	103	154	128	95	126	6	15	"	"	627	734	"
23. Kolerine	2	1	8	7	7	1	2	2	3	3	4	2	42	"	3	5	16	13	4	1	"	"	42	40	"
24. Smitsom Gulsot	2	1	6	5	2	5	2	1	1	2	6	3	36	"	3	6	10	14	2	1	"	"	36	34	"
25. Gigtfeber	6	7	9	3	8	3	3	2	4	9	5	4	63	"	3	2	11	36	6	5	"	"	63	76	"
26. Rosen	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"
26a. Kalvekastningsfeber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sum...	1034	809	1000	968	1455	1212	771	1022	886	636	808	1431	12032	1138	2948	3186	2035	2046	328	351	"	"	12032	8689	"
27. Gonorrhoe	1	"	1	"	"	"	4	"	2	3	2	3	16	"	"	1	12	3	"	"	"	"	16	9	"
28. Venerisk Saar	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"
29. Syphilis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"
30. Medfødt Syphilis	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"
31. Lymphogranulom	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
32. Delirium	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
33. Fnat	13	7	18	5	17	3	18	15	11	19	32	29	187	2	28	60	46	50	"	"	"	"	187	226	"

Infektionssygdomme

Det samlede antal af de på ugelisterne anmeldte tilfælde af infektionssygdomme lå i 1952 betydeligt over gennemsnittet for de senere år.

	1952	1951	1950	1949	1948	1947	1946
Købstæderne	5010	3358	5069	5047	3718	3182	3683
Landkommunerne ..	12032	8690	10991	11866	10733	9586	11455
Amtslægekredsen ..	17042	12048	16060	16913	14451	12768	15138

Den relative sygelighed (forholdet mellem antallet af anmeldte sygdomstilfælde og folketallet) har været:

	1952	1951	1950	1949	1948	1947	1946
Købstæderne	27,2 %	18,2 %	27,6 %	27,5 %	20,5 %	17,7 %	20,5 %
Landkommunerne .	17,6 %	12,8 %	16,1 %	17,4 %	15,8 %	14,1 %	16,9 %
Amtslægekredsen .	19,7 %	13,9 %	18,5 %	19,5 %	16,8 %	14,9 %	17,6 %

Årets forholdsvis store antal tilfælde af akutte infektionssygdomme skyldes hovedsagelig, at der i dets første halvdel optrådte en kighosteepidemi, og at influenza var udbredt særlig sidst på året. Desuden anmeldtes i sommermånederne mange kolerinetilfælde. Også angina, bronkitis og lungebetændelse forekom forholdsvis hyppigt. Om de vigtigste infektionssygdomme kan oplyses følgende:

Tyfus (febris typhoidea) anmeldtes i Thisted med et tilfælde, som dog var usikkert, idet patienten, der blev opereret for blindtarmsbetændelse, ikke frembød kliniske symptomer på tyfus.* Der fandtes en positiv Widal, men ingen baciller ved en lang række undersøgelser. — På Mors er tyfus ikke forekommet de sidste 2 år, hvilket er bemærkelsesværdigt, idet sygdommen ellers er optraadt praktisk talt hvert år i det sidste halve århundrede og sandsynligvis meget længere. — I Nykøbing kendes 4 tyfusbacilbærere, som alle har fået sundhedsstyrelsens vejledning og kontrolleres. Det er dog sandsynligt, at en af dem har smittet et barnebarn under et ferieophold, idet barnet kort efter blev angrebet af tyfus og indlagt på Tarm sygehus.

Paratyfus (febris paratyphoidea): ingen tilfælde i 1951 og 1952. — Den eneste kendte paratyfusbacilbærer, en dame i Nykøbing, ansås efter Seruminstitutets undersøgelser ikke længere for smittefarlig ved årets udgang.

Smitsom hjerne- og rygmarvsbetændelse (meningitis cerebrospinalis epidemica) forekom i 2 tilfælde (5) hos børn, som kom sig.

Børnelammelse (poliomyelitis anterior acuta): den store børnelammelsesepidemi, som i dette år ramte hovedstaden og næsten alle dele af landet, optrådte også i Thisted amt, men i begrænset omfang. Fra juli og til årets udgang anmeldtes 19 tilfælde uden og 21 tilfælde med lammelser, som medførte 3 dødsfald. Af amtets 40 tilfælde forekom kun de 4 på Mors og heraf kun eet med lammelser.

De anførte tal bygger på lægernes anmeldelser ved sygdommens begyndelse. Enkelte af de anmeldte tilfælde har senere vist sig ikke at være børnelammelse. På den anden side har man senere påvist lette lammelser hos nogle få patienter, som ikke havde følt sig så syge, at de ville søge læge, og som altså ikke kunne indberettes ved sygdommens begyndelse. Korrigeres tallene under hensyn til de nævnte fejkilder, viser det sig, at der i amtslægekredsen ialt er forefaldet 17 børnelammelsestilfælde uden og 23 tilfælde med lammelser.

Børnelammelsens smitstof (virus) må under en epidemi som denne formodes at være så vidt udbredt, at foranstaltninger som isolation af de syges pårørende, skolelukning, forbud mod forsamlinger o. l. rimeligvis ikke vil kunne begrænse sygdommens udbredelse. De få tilfælde i købstæderne forekom så sent på året, at et badeforbud ikke blev aktuelt. — Ved mistanke om børnelammelse er det vigtigt, at patienten søger læge og evt. indlægges, — både for at formindske chancen for lammelser og for at undgå at smitte andre. Gennemført personlig renlighed er tillige af betydning og da særligt, at man vasker hænder, når man har været på w. c. Det er meget vigtigt at lære børnene dette, og skolerne har også på dette område et stort ansvar. De fleste skoler har efterhånden fået installeret håndvaske, men adskillige steder mangler endnu sæbe og håndklæder og den fornødne interesse og tålmodighed til at få børnene til at vaske sig.

Difteri (diphtheria) forekom ligesom de 4 foregående år overhovedet ikke.

Skarlagensfeber (scarlatina) har været i stærk tilbagegang de sidste år. I 1949 forekom 230 tilfælde, i 1950 142, i fjor 64 og i år kun 58 tilfælde. Med den nu anvendte penicillinbehandling er indlæggelse i sygehus kun sjældent nødvendig. Der var ingen dødsfald.

Stivkrampe hos nyfødte (tetanus neonatorum) forekom i eet tilfælde og med dødelig udgang.

Mæslinger (morbilli) optrådte mindre hyppigt end i fjor og ret mildt forløbende. Et barn døde dog af sygdommen.

Kighoste (tussis convulsiva) forekom udbredt i hele landsdelen, særlig i forårsmånederne, og anmeldtes i 2416 tilfælde (329). Den medførte to dødsfald.

Influenza (influenza) har været den hyppigste akute infektionssygdom i 1952 og anmeldtes med 4250 tilfælde (1935). Sygdommen forekom i alle årets måneder, dog mest i november og december ligesom i det øvrige land. Der syntes at optræde to klinisk noget forskellige typer: Den ene karakteriseret ved høj temperatur og stærk cerebral påvirkning, den anden ved gastro-intestinale symptomer, og begge med ret langvarig rekonvalescens. Sygdommen medførte to dødsfald.

Halsbetændelse (angina tonsillaris) anmeldtes hyppigt og jævnt fordelt over året med ialt 3428 tilfælde (3100).

Bronchitis (tracheo-bronchitis) optrådte ligeledes med vanlig hyppighed.

Katarhalsk lungebetændelse (bronchopneumonia og bronchitis capillaris) anmeldtes i 1239 tilfælde (870) omtrent som sædvanligt.

Krupøs lungebetændelse (pneumonia crouposa) forekom med 143 tilfælde (99).

Medens dødeligheden af lungebetændelse før krigen (1937) var ca. 15 %, er den efter penicillinbehandlingens indførelse faldet så stærkt, at den i år lå under 3 %. Af de 32 dødsfald af lungebetændelse i år forekom 8 hos spædbørn og 17 hos ældre mennesker (over 65 år), tilsammen 25.

Kolerine (gastroenteritis acuta infektiosa) anmeldtes med 1006 tilfælde lidt hyppigere end de senere år og med 4 dødsfald. Særligt på Mors er sygdommen forekommet ret udbredt.

Smitsom gulsot (hepatitis epidemica acuta), der før krigen kun optrådte med en snes tilfælde årligt, steg indtil 1944 til 800 tilfælde. Siden er hyppigheden atter aftaget, således at der i Aar anmeldtes 48 tilfælde (46).

Kalvekastningsfeber (febris undulans) optrådte ligesom i fjor og i forfjor kun med to tilfælde.

Fnat (scabies) er stadig på retur og anmeldtes i år med 218 tilfælde (269).

Kønssygdomme.

Gonorrhoea anmeldtes med 47 tilfælde (31) og *syphilis* (s. acquisita) med 1 tilfælde (4).

Kønssygdommenes udbredelse under krigen nåede sit højdepunkt i 1944, hvor der anmeldtes 246 tilfælde af gonorrhoea og 55 af syphilis. Man er endnu ikke helt nede på førkrigstal.

Vederlagsfri behandling af kønssygdomme er foretaget af embedslægerne og af de to visiterende læger i det omfang, der fremgår af

følgende skema. Opsporingen af smittekilder volder kun sjældent sådanne vanskeligheder, at det er nødvendigt at ty til politiets hjælp.

	Gonorrhoea		Syfilis		Observation		Ialt
	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	
Amtslægen i Thisted	12	9	4	4	25	12	66
Kredslægen i Nykøbing	9	10	3	5	14	7	48
Dr. E. Pedersen, Fjerritslev .	1	3	3	0	4	6	17
Dr. E. Toft, Vestervig	0	0	1	0	0	0	1
Ialt . .	22	22	11	9	43	25	132

Tuberkulose.

Dødeligheden af tuberkulose er forud omtalt, side 6.

Angående *nye tilfælde af tuberkulose* og tuberkulosebekæmpelsen henvises til afsnittet: Årsberetning for Thisted amts tuberkulosestationer, side 18.

Andre kroniske sygdomme.

Kræft og sukkersyge synes at forekomme med samme hyppighed i Thisted amt som i andre landsdele.

Gigttildelser, kronisk bronkitis og asthma forekommer skønsmæssigt forholdsvis hyppigt her i amtet. Måske gælder det samme for *epilepsi*.

Forgiftninger.

På amtets sygehuse behandledes 53 akute forgiftninger (1951: 47), hvoraf de 21 skyldtes selvmordsforsøg (21), som i 2 tilfælde førte til døden.

Forgiftningerne var følgende: sovemidler 19 (23), morfin 4, acetylsalicylsyre 3, andre medikamenter (insulin, sanocrysin, digitalis, oxinofen) 10, alkohol 5, kulilte 4, petroleum 3, saltsyre 1, nikotin 1, cuprinol 2, hugormebid 1.

Overførte dyresygdomme

er ikke indberettet ud over de nævnte to tilfælde af kalvekastningsfeber. Der er ikke anmeldt tilfælde af mund- og klovsyge hos mennesker.

Oversigt over belægningsforholdene m. v. på sygehusene i Thisted amt i 1952

Tabel VIII

	By- og amts- sygehuset i Thisted		By- og amts- sygehuset i Nykøbing	Amtssyge- huset i Fjerritslev	Amtssyge- huset i Koldby	Amtssyge- huset i Vestervig	Amtssyge- huset i Hvidbjerg
	med. Afd.	kir. Afd.					
<i>Antal sengepladser</i>	70	90	88	35	25	21	12
<i>Funktionærer, ialt</i>	122		94	22	17	18	7
a) Læger	9		5	2	1	1	1
b) Sygeplejersker og elever	59		47	10	8	9	3
c) andre funktionærer	54		42	10	8	8	3
<i>Patienter ved årets begyndelse</i> ..	42	47	56	21	15	14	3
<i>Indlagte i årets løb, ialt</i>	1159	2400	2410	474	342	527	154
a) medicinsk-kirurgiske	1121	2400	2407	474	338	521	152
b) epidemiske	38	0	3	0	4	6	2
<i>Døde</i>	45	46	64	24	14	11	7
<i>Antal sygedage, ialt</i>	25171	36113	42658	10187	7805	9644	2142
a) medicinsk-kirurgiske	24756	36113	42622	10187	7773	9533	2103
b) epidemiske	415	0	36	0	32	111	39
<i>Daglig gennemsnitsbelægning</i> ..	68,7	100,3	116,9	27,8	21,3	26,3	5,9
a) medicinsk-kirurgisk	67,2	100,3	116,8	27,8	21,2	26,0	5,8
b) epidemisk	1,1	0	0,1	0	0,1	0,3	0,1
<i>Antal operationer</i>	0	1937	1412	165	111	281	112
<i>Antal kostdage</i>	97374		70161	17153	13291	15591	4046
	kr.		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
<i>Udgift pr. kostdag</i>	1,69		2,30	2,54	2,44	3,02	1,99
<i>Driftsudgifter (finansår 1951/52)</i> ..	1467630,99		1165810,35	197138,85	172717,29	195521,73	48494,32
1) heraf lønningskonto	667769,98		523547,54	75337,58	55106,77	51286,60	28903,01
2) - forplejningskonto	164409,46		161012,22	43645,86	32417,10	47085,02	8067,35
<i>Driftsudgift pr. sygedag</i>	24,59		27,96	18,63	20,59	19,92	25,54
<i>Driftsindtægt (finansår 1951/52)</i> ..	1501071,82		1165810,35	197138,85	172717,29	195521,73	48494,32
1) heraf ved kur og pleje	295553,50		213408,59	44600,43	40551,33	46317,91	8822,00
2) andre indtægter	90897,76		49532,97			6438,90	1915,22
3) Tilskud fra stat, amt og komm.	1114620,56		902868,79	152538,42	132165,96	142764,92	37757,10

Sygehuse m. v.

Sygehusenes belægningsforhold og økonomi er belyst i en skematisk oversigt, tabel VIII.

By- og amtssygehuset i Thisted — amtets centralsygehus — består af kirurgisk og medicinsk afdeling. Ambulant behandling gives ikke på sygehuset fraset ambulant røntgenbehandling. På Diagnosestationen for medicinske sygdomme, som ledes af den medicinske overlæge, undersøgtes 92 patienter ambulant (1951: 103). Sygehusets centrallaboratorium foretog 734 (713) undersøgelser på ambulante patienter henvist af de praktiserende læger. I den kirurgiske afdelings tal (tabel VIII) indgår belægningen med øre-, næse- og halssygdomme (10 sengepladser i en særskilt bygning) og øjensygdomme, som behandles af speciallæger. Det er vedtaget at ansætte en røntgenspecialist (amtsradiolog), som tillige kan være til rådighed for Nykøbing sygehus.

I tidligere beretninger opgaves centralsygehusets sengeantal til 185, hvori var inkluderet ekstrasenge. Tallet er nu korrigeret til 170 sengepladser. I årets løb indrettedes en fødestue, en børnestue, en patientdagligstue og et kontor for overkirurgen. Sygehuset trænger til en modernisering af røntgeninstallationerne samt af operationsstuer og andre lokaler til patienternes behandling.

By- og amtssygehuset i Nykøbing har blandet medicinsk-kirurgisk belægning. Ambulant behandling gives ikke på sygehuset fraset ambulant røntgenbehandling. Sygehusets laboratorium foretager efter henvisning fra de praktiserende læger undersøgelser på ambulante patienter, som i særlige tilfælde kan henvises til centrallaboratoriet i Thisted. Som sygehusets medicinske konsulent fungerer overlæge Holger Nielsen, Thisted, som tilser de medicinske patienter ugentlig.

Sygehusets operationsstuer og røntgenlokaler er utidssvarende og uheldigt beliggende. En udvidelse med moderne behandlingsrum og egnede funktionærværelser vil være meget ønskelig.

Ved *amtssygehusene i Fjerritslev, Koldby og Hvidbjerg* er der ikke sket ændringer i årets løb. Ved *amtssygehuset i Vestervig* er en tilbygning under opførelse med nye operationsstuer, røntgenrum og funktionærværelser.

— Angående oplysninger om patientbelægningen på amtets sygehuse og den nu langt mere intensive drift af sygehusene sammenlignet med for blot en halv snes år siden kan henvises til medicinalberetningen for 1951. Udviklingen er i det væsentlige foregået inden

for de eksisterende bygningsmæssige rammer, hvor sengeantallet ikke er forøget i de sidste 25 år. En begrænset forøgelse af sengepladserne samt en betydelig udvidelse og modernisering af de to store sygehuses behandlingslokaler og -installationer er tiltrængt i de kommende år, for at amtets sygehusvæsen skal kunne holde trit med den tekniske og faglige udvikling.

Det private »*Hvilehjem*« i *Hundborg* for gamle og kronisk syge er i de senere år blevet moderniseret.

Johnsens rekreationshjem i Thisted, som havde plads til 17 rekonvalescenter, har været lukket siden 1948. Befolkningen savner hjemmet meget og håber, at der snart må være tilvejebragt et økonomisk grundlag for, at amtets eneste rekreationshjem kan genåbnes.

I *De gamles hjem i Nykøbing* findes 20 sengepladser til syge, og i *Thisted alderdomshjem* 2 sygestuer.

Foranstaltninger mod sygdomme

Tuberkulosestationernes virksomhed findes omtalt side 18.

Hjemmesygeplejen besørges i Thisted og Nykøbing af sygeplejersker ansat af sygekassen og af diakonisser ansat under menighedsplejen i Thisted og sygeplejeforeningen i Nykøbing. Hjemmesygeplejerskerne på landet ansættes af sygeplejeforeningerne og lønnes i det væsentlige ved tilskud fra sygekasse og kommune. På Mors er der hjemmesygeplejersker overalt, medens 3 mindre landkommuner i Thy (Hjardemaal, Vang og Jegindø) ikke har nogen ordning af hjemmesygeplejen.

Husmoderafløsere findes i købstæderne og i 8 af amtets 52 landkommuner (Thisted landsogn, Skinnerup, Snedsted, Haring-Stagstrup, Skyum-Hørdum, Hvidbjerg-Lyngs, Jegindø og Frøslev-Mollerup).

Sundhedsplejersker. Den i 1944 ansatte sundhedsplejerske i *Thisted* købstad og landsogn har i årets løb aflagt 3562 besøg (3469) i 209 hjem med spædbørn. Kun 3 hjem ønskede ikke sundhedsplejerskens besøg. 120 børn henvistes til læge. I *Nykøbing M.* har den i 1947 ansatte sundhedsplejerske i år aflagt 2666 besøg (3059) i 147 hjem. 6 hjem (8) ønskede ikke sundhedsplejerskens besøg. 55 børn (83) henvistes til at søge læge.

Der er ikke børneplejestationer i Thisted amt og ingen sundhedsplejersker på landet udover Thisted landsogn.

Livredning og sygetransport foretages af Falcks redningskorps'

stationer i Thisted, Nykøbing, Hørup og Fjerritslev og af Zoneredningskorpset i Nykøbing. Dansk Røde Kors opstiller i sommermånederne redningsmateriel på badestrandene ved Thisted, Vildsund, Hansted, Klitmøller og Nr. Vorupør. Arbejdernes Samariterforbund har i sæsonen vagthold på Nykøbings badestrand, hvor kommunen sørger for redningsmateriellet.

Rottebekæmpelsen foretages i købstæderne ved giftudlægning 2 gange årligt og iøvrigt efter behov. Også på landet er rottebekæmpelsen mange steder velordnet og effektiv, idet man følger konsulent E. W. Kaisers vejledning. Bekæmpelsen kunne dog efter konsulentens og min mening blive endnu bedre og store værdier herved spares, såfremt amtets landkommuner i fællesskab antog en medhjælper, som jævnligt kunne komme rundt på landet og særlig fremme rottesikringen af ejendommene.

Eftersyn af skolebørn for lus, som under og efter krigen foretoges af hjemmesygeplejerskerne, er nu ophørt. I Nykøbing, hvor man endnu i fjor påviste hovedlus hos 10 % af skolebørnene, og hvor man endnu ikke har nogen skolelægeordning, ville årligt eftersyn og behandling sikkert være gavnlig en tid endnu.

Vaccination.

Embedslægerne har i købstæderne vaccineret 238 børn mod *kopper* og på landet 1141 børn. Komplikationer af betydning forekom ikke. Også de praktiserende læger koppevaccinerede en del børn og revaccinerede enkelte voksne. 2 børn fritoges fra koppevaccination på grund af sygdom.

Calmettevaccination udføres af nogle af de praktiserende læger og i stort omfang af tuberkulosestationen.

Difteri- og stivkrampevaccination udføres med blandingsvaccine af de praktiserende læger og stadig i så stort et omfang, at 93 % af skolebørnene er vaccinerede, før de kommer i skole. 110 voksne blev vaccineret mod difteri og stivkrampe og et lignende antal mod stivkrampe alene.

Kighostevaccination udførtes af de praktiserende læger på ca. 650 børn.

Mod andre sygdomme (tyfus, paratyfus, pest, kolera m. v.) er vaccination kun foretaget lejlighedsvis på folk, der skulle rejse udenlands.

Desinfektion.

I anledning af tuberkulose udførtes desinfektion 16 gange for offentlig regning som formalindampdesinfektion. Andre sygdomme, som kræver desinfektion, forekom ikke i år.

ÅRSBERETNING
FOR
THISTED AMTS TUBERKULOSESTATIONER

VED

GEORG BINDSLEV
OVERLÆGE, DR. MED

MOGENS HOLM
AFDELINGSLÆGE

CENTRAL

Krabbesholm sanatorium, Skive.
Lægerne træffes på telefon Skive 1075.

NYKØBING MORS

Sygehuset; stationens telefon: Nykøbing 574.
Konsultation: hver fredag kl. 10—12.
1. og 3. torsdag i hver måned, kl. 15—16½.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m. v.:
hver mandag kl. 17—18.
Sygeplejersken træffes iverigt på telefon Nykøbing 810.
Overlægen træffes (på tub. stationen) **for forespørgsler:**
1. onsdag i hver måned, kl. 13½—14½.

VESTERVIG

Sygehuset.
Konsultation: 1. torsdag i hver måned, kl. 10—11.
Sygeplejersken træffes iverigt på telefon Nykøbing 810 eller 574.

THISTED

Sygehuset; stationens telefon: Thisted 448.
Konsultation: hver mandag kl. 10½—12½.
2. og 4. torsdag i hver måned, kl. 14½—16.
Eftersyn af tuberkulinprøver, BCG-vaccination m.v.:
hver fredag kl. 17—18.
Sygeplejersken træffes iverigt på telefon Thisted 879.
Overlægen træffes (på tub.stationen) **for forespørgsler:**
1. onsdag i hver måned, kl. 16—17.

FJERRITSLEV

Sygehuset.
Konsultation: 4. tirsdag i hver måned, kl. 10—11.
Sygeplejersken træffes iverigt på telefon Thisted 879 eller 448.

Tuberkulosestationerne er lukkede:

søn- og helligdage
grundlovsdag efter kl. 12
juleaftensdag
mellem jul og nytår

Bestyrelsens formand: amtmand *H. Egedorf*, Thisted.
Leder: overlæge, dr. med. *Georg Bindslev*.
Afdelingslæge: *Mogens Holm*.
Reservelæge: *Peder Helms*.
Regnskabsfører: amtsfuldmægtig *Nissen*, amtskontoret, Thisted.
Sygeplejerske frk. *M. Brøgger*, Thisted, telefon 879.
Sygeplejerske frk. *K. Andersen*, Nykøbing M., telefon 810.

Stationsarbejdet omfatter Thisted amtslægekreds, herunder købstæderne Nykøbing Mors og Thisted, med et samlet indbyggerantal på 86534. Der holdes faste konsultationer i *Nykøbing* og *Thisted*.

I september 1953 åbnes 2 ny tuberkulosestationer: i *Vestervig*, med konsultation på sygehuset den 1. torsdag i hver måned, kl. 10—11, — og i *Fjerritslev*, med konsultation på sygehuset den 4. tirsdag i hver måned, kl. 10—11.

		Stationen i		hele amtet
		Ny- købing	Thi- sted	
Samlet antal fastavtererede lægekonsultationsdage		72	70	142
Antal patienter pr. fastavtereret lægekonsultationsdag	} {	gennemsnit	30,5	47,9*
		maximum	58	73
		minimum	12	16

* heri ikke medregnet en konsultation, der 11. febr. 52 måtte aflyses på grund af snestorm.

Det samlede antal konsultationer i 1952 var 11952 — konsultationerne fordeler sig på de 2 distrikter og for hele amtet som vist i følgende tabeller.

Antal konsultationer.

Tuberkulose- stationen i		1952	1951	1950	1949
Nykøbing	Land	1461	1105	1073	977
	by	1162	1022	1158	1617
	rækkeundersøgelser	2527	1005	409*)	4420
	Ialt:	5150	3132	2640	7014
Thisted	Land	3149	2893	2845	4748
	by	1539	1017	1434	2374
	rækkeundersøgelser	2114	1569	1683*)	7896
	Ialt:	6802	5479	5962	15018
Tilsammen Thisted amt	Land	4610	3998	3918	5725
	by	2701	2039	2592	3991
	rækkeundersøgelser	4641	2574	2092*)	12316
	Ialt:	11952	8611	8602	22032

* uden folkeundersøgelsen.

Antal nyhenviste.

Tuberkulose- stationen i	1952	1951	1950	1949
Nykøbing	847	557	413	735
Thisted	1485	925	873	1445
Ialt:	2332	1482	1286*)	2210

*) uden folkeundersøgelsen.

Henvisningen af de 2332 nye var foranlediget af:

Symptomer	hos	808
tuberkuløst milieu	„	273
tidligere tuberkulose	„	5
andre forhold	„	1246

I 1952 er, sammenlignet med foregående år, fundet følgende tilfælde af lungetuberkulose:

	1952	1951	1950	1949
+ TB i expectorat (direkte eller ved dyrkning)....	18	10	29	23
+ TB i ventrikelskyllevand	7	3	21	12
lukket aktiv lungetuberkulose	1	5	10	6
Ialt:	26	18	60	41

Fordeles de 26 nye aktive tilfælde af lungetuberkulose efter de forhold, der har givet anledning til undersøgelsen, fås følgende skema:

Anledning til undersøgelsen	1952	1951	1950	1949
Symptomer	18	11	20	25
tuberkuløst milieu	7	2	10	11
folkeundersøgelsen	0	4	25	—
anden rækkeundersøgelse	1	1	1	1
anden tuberkulose ell. tidligere tuberkulose	0	0	4	4
anden årsag	0	0	0	0

Tabellen viser, at de fleste tilfælde af tuberkulose er fundet ved undersøgelse af patienter, der henvises af de praktiserende læger på grund af symptomer; man må derfor fremdeles indskærpe nødvendigheden af undersøgelse, hvis der er selv de ringeste symptomer, der kan tyde på tuberkulose.

Andre lidelser hos de undersøgte.

2 abcessus subphrenicus	27 infiltratio pulmonis
5 adenitis hilarum	1 lupus vulgaris antea
1 adipositas	1 lupus vulgaris nasi
1 atelectatis pulmonum	2 morbus cordis
2 BCG-komplikationer	4 pleuritis
4 Boeck's sarcoid	3 pleuritis antea
2 bronchiectasia	2 pneumonia
5 bronchitis chronica	1 pneumothorax artificialis, seqv.
2 cancer metastaticus pulm.	2 pneumothorax spontaneus
5 diabetes mellitus	1 situs inversus
1 ectasia aortae	1 tub. articulationis genu, seqv.
3 ectasia cordis	1 tub. epididymidis & testis
2 emphysema pulmonum	2 tub. glandularum colli
2 empyema pleurae, seqv.	22 tub. pulmonis, vetus
5 erythema nodosum	2 tumor pulmonis
3 erythema nodosum antea	

I de følgende 2 tabeller gives en oversigt over tuberkulosen i Thisted amt.

Tuberkuloseregister for Thisted amt.

	Tub. pulm.	Anden tub.	Ialt
Patienter overført fra 1951	187	27	214
Tilgået tuberkuloseregisteret i 1952	1	0	1
Patienter, hvis sygdom er konstateret i 1952	26	11	37
Patienter, som er tilflyttet i 1952	3	1	4
Patienter, som tidligere er registreret som tub. pulm., nu registreret som anden tuberkulose	÷ 1	+ 1	0
	216	40	256
Udgået af tuberkuloseregisteret ved årets udgang:			
Helbredt	18	5	23
Fraflyttet	6	0	6
Døde af tuberkulose	3	1	4
Døde af anden årsag	1	0	1
Ialt udgået af tuberkuloseregisteret	28	6	34
Overført til 1953	188	34	222

Alle de 5 patienter (4 med tub. pulm. og 1 med extrapulmonal tuberkulose), som døde i 1952, havde stationerne forinden kendskab til. I tidligere år fik tuberkulosestationerne for flere patienters vedkommende først besked gennem dødsanmeldelsen.

Oversigt over tuberkulosepatienter i Thisted amt 31. decbr. 1952.

1. Lungetuberkulose, +TB i 1952:	Mænd	Kvinder	Drenge	Piger	Ialt
Expectorat +TB	30	13	0	0	43
Ventrikelskyllevand +TB	6	12	0	0	18
tilsammen	36	25	0	0	61
2. Lungetuberkulose, tidligere +TB					
Sidst bacillær i 1951.....	25	17	0	2	44
Sidst bacillær i 1950.....	11	18	1	5	35
Sidst bacillær i 1949.....	11	13	0	1	25
TB påvist før 1949	4	6	0	0	10
tilsammen	51	54	1	8	114
3. Lungetuberkulose, TB aldrig påvist:					
Aktiv i 1952.....	1	1	1	1	4
Aktiv i 1951.....	0	3	0	2	5
Aktiv i 1950.....	1	1	2	0	4
tilsammen	2	5	3	3	13
Lungetuberkulose ialt	89	84	4	11	188
4. Anden tuberkulose:					
Pleuritis serosa primaria.....	4	3	0	0	7
Andre tub. sygdomme	7	18	2	0	27
tilsammen	11	21	2	0	34
Tuberkulosepatienter ialt	100	105	6	11	222

Det fremgår af tabellen, at tuberkulosestationerne i 1952 har fået forbindelse med 27 af de patienter, der i Thisted amt er lidende af extrapulmonal tuberkulose; det er betydeligt flere end de 2 foregående år, hvor det tilsvarende tal kun var 3 og 15, men de 27 repræsenterer sandsynligvis endnu ikke det virkeligt eksisterende antal. I denne forbindelse erindres de praktiserende læger og sygehusene om den pligt, de siden 1. januar 1951*) har til at anmelde ikke alene tilfælde af lungetuberkulose, men også alle tilfælde af extrapulmonal tuberkulose, så snart de er konstaterede, til amtets centraltuberkulosestation, Krabbesholm sanatorium pr. Skive.

*) Jvfr. Sundhedsstyrelsens »Cirkulære til landets læger vedrørende anmeldelse af tuberkulose« af 19. december 50. I cirkulæret bemærkes, at praktiserende læger, der stiller diagnosen tuberkulose, fritages for at udfylde anmeldelsesblanketten, såfremt patienten strax henvises til nærmere undersøgelse og behandling på tuberkulosestation, specialafdeling eller hos speciallæge.

Følgende tabel viser en opgørelse pr. 10000 indbyggere:

	1952	1951	1950	1949
Abne tilfælde af lungetuberku- lose (exp. +TB)	5,0	5,1	6,2	5,8
Døde af lungetuberkulose	0,35	1,3	0,7	1,9

De bacillære tilfælde i amtet er såvidt muligt alle typebestemt. Tuberkulosestationerne har kendskab til 5 patienter med *bovin* infektion, deraf 2 nykonstaterede i 1952.

Af de i 1952 i registeret indgåede 26 nye tilfælde af aktiv lunge-tuberkulose er ingen fraflyttet amtet. Tilfældene fordeles i husstande som følger: de 26 tilfælde, hvoraf ingen var uden husstand, fandtes i 26 husstande med ialt 101 personer, hvoraf de 99 er blevet undersøgt, d. v. s. 98 %.

Oversigt over arbejdet på stationerne i 1952.

Til sammenligning anføres tallene fra de foregående år.

Røntgengennemlysning	5551	4928	5193	7980
Skærm billedfotograferinger ..	1627	895	1066*)	2921
Røntgenfotograferinger	846	835	1685	832
Tomografier	7	9	24	24
Tuberkulinprøver	2549	1703	2201*)	6350
Expectoratuundersøgelser	326	224	333	443
Ventrikelskyllevandsunders. ..	160	145	163	102
Blodsænkingsreaktioner	52	7	26	37
BCG-vaccinationer***)	574	401***)	898**)	2648
Nyhenviste pr. 10000 indbygg.	269	173	148*)	255
Gennemlysn. pr. 10000 indb...	643	570	598	922
Røntgenfoto pr. 10000 indb. ..	98	97	194	96

*) uden folkeundersøgelsen.

**) Desuden i samarbejde med skolelæge Westh og Statens Serum-institut vaccination af ca. 5000 skolebørn.

***) Desuden i samarbejde med skolelæge Westh og Statens Serum-institut vaccination af en del skolebørn.

De henviste patienters læger har fået meddelelse om resultatet af alle undersøgelser, og følgende forholdsregler er blevet anbefalet:

7 patienter: indlæggelse på hospital
 38 — : indlæggelse på sanatorium
 0 — : indlæggelse på børnesanatorium

Sygeplejerskerne har foruden selve stationsarbejdet udført et betydeligt arbejde ude i amtet blandt tuberkuloseramte familier og i familier under observation for tuberkulose.

Der er aflagt 1135 hjemmebesøg, med 1546 konsultationer.

Der er foranlediget desinfektion i 16 hjem. Stationerne har udlånt 2 desinfektionssæt og har udleveret 16 liter sapoformol.

Til slut vil tuberkulosestationerne rette en tak til de praktiserende læger for godt samarbejde. Det er lægernes henvisning af patienter med de mindste mistænkelige symptomer, der giver os mulighed for at finde frem til tilfælde med begyndende lungetuberkulose.

De hygiejniske forhold

A. Købstæderne.

Sundhedskommissionernes virksomhed.

Sundhedsvedtægten for *Thisted* købstad er stadfæstet $^{22}/_{11}$ 1919 med ændringer af $^{7}/_{3}$ 1927. Regulativet for kødkontrol er stadfæstet $^{21}/_{4}$ 1934 med ændringer af $^{14}/_{10}$ 1938. Et tillæg angående mælk og fløde stadfæstedes $^{4}/_{11}$ 1947.

Sundhedskommissionen har holdt 5 møder og behandlet 16 sager samt godkendt 42 w.c.-installationer.

Sundhedsvedtægten for *Nykøbing M.* købstad er stadfæstet $^{2}/_{7}$ 1927. Bekendtgørelsen om indenrigs kødkontrol af $^{15}/_{10}$ 1949 er af landbrugsministeriet stadfæstet som gældende for Nykøbing M. kommune $^{16}/_{5}$ 1950. Et tillæg angående mælk og fløde stadfæstedes $^{11}/_{7}$ 1951.

Sundhedskommissionen har holdt 6 møder og behandlet 16 sager.

Begge købstæders sundhedsvedtægter er forældede og er optaget til revision. Arbejdet hermed har stået på i flere år og bør snart afsluttes.

Drikkevandsforsyningen.

I *Thisted* udvindes vandværksvandet fra 6 ca. 12 m dybe boringer, hvorfra det uden rensning kan sendes ud i ledningsnettet. Hovedvandledningens længde forøgedes i årets løb med 88 m til 32.448 m og stikledningernes længde med 95 m til 9.623 m.

Totalt vandforbrug var i 1952 1.057.927 m³ og industrielt forbrug 253.950 m³. Middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn (fregnet industrielt forbrug) var 242 l (289 l); i 1937 var det 136 l.

I *Nykøbing M.* har vandværket 21 ca. 30 m dybe boringer, beliggende i en eng, der i flere af årets måneder omdannes til en sø, eventuelt tilfrosset. Vandet iltes ved elektroblæser og passerer et sand- og koksfilter. Fra en rentvandsbeholder trykkes vandet op i et vandtårn. — Hovedvandledningens længde forøgedes i årets løb med 1.459 m til 28.625 m. Totalt vandforbrug var i driftsåret 1951 —52 1.003.040 m³ og middelvandforbruget pr. indbygger pr. døgn 302 l (302 l).

Begge byer får drikkevandet laboratorieundersøgt mindst 4 gange årligt.

Kontrol med næringsmidler.

Kødkontrollen på byernes slagterier (i *Thisted*: et andelsslagteri, et privat slagteri (Koopmanns) og det offentlige slagtehus, i Ny-

købing: et andelsslagteri og det offentlige slagtehus) viser, at kvægtuberkulosen praktisk taget er udryddet. Trikiner er ikke påvist, men tinter fandtes i 98 tilfælde (146) og langt fra så hyppigt som for få år siden. Tinter påvistes i år hos 1 % af de slagtede kreaturer (okser og fedekalve), men i fjor hos 1,5 %. For den tilsvarende bændelorm hos mennesker, *tænia saginata*, behandlede 9 patienter (15) på amtets sygehuse: 3 mænd og 6 kvinder*). Af patienterne boede 5 i købstæderne og 4 på landet.

Mælkekontrollen i Thisted foretages efter sundhedsvedtægtens bestemmelser af 1948. Byen modtager gennem Thisted Andelsmejeri og privatmejeriet »Pasteur« mælk fra ialt 54 besætninger. Forbruget af mælk og fløde pr. indbygger var 197,6 l (205) og ca. 14 % lavere end for 2 år siden. Samtidig er der dog en stigning i forbruget af piskefløde. Gennem mejerierne forhandles børnemælk fra 3 gårde med 115 køer. Børnemælksbesætningerne efterses to gange månedlig, — de øvrige besætninger 1 gang månedlig. Mejeriernes og gårdenes børnemælkspersonale står under lægekontrol. Af stadsdyrlæge N. Nørgaards beretning fremgår bl. a., at 146 køer udsattes p. gr. af yverbetændelse og 17 p. gr. af andre sygdomme. Smitsom kastning forekom ikke. Køernes renlighedstilstand og staldenes renholdelse var som helhed god. — Ved laboratoriekontrollen undersøgtes 616 prøver af almindelig producentmælk og 142 prøver af producentbørnemælk, 282 prøver af handelsbørnemælk, 154 prøver af varmebehandlet sødmælk, 68 prøver af skummetmælk, 76 prøver af kærnemælk og 108 prøver af fløde. Ved reduktaseprøven viste den varmebehandlede sødmælk tilfredsstillende forhold, men kimtallet lå gennemgående for højt, og alt for ofte fandtes koliforme bakterier i mælken. For børnemælksens vedkommende fandtes i 80 % af prøverne et kimal på under 25.000, — en fremgang siden i fjor (60 %); indholdet af kolibakterier var ligeledes tilfredsstillende lavt, og betahæmolytiske streptococcer fandtes kun i een prøve af børnemælk. Flødens bakteriologiske kvalitet er stadig ikke god: reduktionstiden er for kort, kimtallet for højt og antallet af kolibakterier for stort. Forhåbentlig vil den modernisering af mejerierne, som nylig har fundet sted, råde bod herpå. — Flaskerensningen var i år mindre tilfredsstillende og har flere gange givet anledning til klage fra forbrugernes side. En trediedel af de undersøgte flasker

*) At kvinder smittes hyppigere end mænd, kendes også fra større opgørelser. Måske hænger det sammen med, at de i køkkenet har med råt kød at gøre og f. eks. slikker fars af fingrene eller smager på den. Det bør undgås!

viste sig dårligt rensede. — Der er stadig alt for mange vogne og udsalg om salget af mælk i Thisted. Hver af disse salgsenheder dækker i gennemsnit kun 280 indbyggere, medens ca. 600 indbyggere pr. salgsenhed anses for mere rationelt og økonomisk.

Mælkekontrollen i Nykøbing foretages efter de nye sundhedsvedtægtsbestemmelser og regulativet for mælkekontrol på produktionsstedet, som blev sat i kraft fra nytår 1952. Erslev andelsmejeri og Dueholm mejeri var da blevet sammenlagt til eet andelsselskab, og Engholm mejeri blev efter istandsættelse genåbnet. Tilsammen forhandler mejerierne mælk i byen fra 112 besætninger med 999 køer. Salget af sødmælk var som i fjor 159 l pr. indbygger, og salget af piskefløde er steget noget. Børnemælk forhandles ikke. Der foretages månedlige besætningseftersyn og laboratoriekontrol af producentmælken og jævnlige laboratorieundersøgelser af handelsmælken. — Af stadsdyrlæge Søren Kristensens beretning fremgår bl. a., at kalvekastning fandtes i 3 besætninger. 245 køer udsattes p. gr. af yverbetændelse og 18 køer p. gr. af andre sygdomme. Ved reduktaseprøven viste 99 % af den varmebehandlede sødmælk tilfredsstillende forhold, og kimtallet var i 96 % under 50.000. I ca. 33 % var prøverne for kolibakterier ikke tilfredsstillende. Alt i alt er der dog i årets løb konstateret en ikke ubetydelig fremgang i handelsmælkens bakteriologiske kvalitet, medens flødens ikke er så god, som den burde være. — Flaskerensningen var nok så god som året forud, idet kun en fjerdedel var utilfredsstillende rensat. Grunden til, at flaskerensningen stadig volder mejerierne store vanskeligheder, er den, at mange husmødre — trods stadige henstillinger — ikke straks afskyller flaskerne, så snart de er tømt, og ofte anvender dem til helt uvedkommende formål.

Mælkeudsalg, slagter- og viktualieforretninger efterses i købstæderne 4 gange årligt af stadsdyrlægerne og sundhedspolitiet, som også fører tilsyn med *restaurationskøkkener* og -lokaler. Prøver af forskellige levnedsmidler indsendt til undersøgelse på Steins laboratorium gav ikke anledning til påtale. *Bagerierne* efterses af fabrikinspektøren og i særlige tilfælde tillige af embedslægen.

Afløbsforhold og vandklosetter m. m.

I *Thisted* er hovedkloakledningens længde forøget med 1264 m til 17.264 m. W.C.-sædernes antal var 2844.

Thisted har 4 hovedkloakudløb: et i byens østlige udkant, to i haven og et i byens vestlige udkant. Et rensningsanlæg med biologisk filter er under opførelse for sidstnævnte samt for kloakeringen af

Thisted landsogns og Tilsteds bymæssige bebyggelser. De tre andre hovedkloakudløb passerer ikke effektive rensningsanlæg, hvorfor havnens — og også fiskerihavnens — vand forurenes stærkt. Der er ikke udarbejdet projekt for sådanne rensningsanlæg, som vil blive bekostelige, men står på kommunens ønskeseddel. Ved den nye søbadeanstalt har fjordens vand vist sig tåleligt godt i bakteriologisk henseende.

I *Nykøbing* er hovedkloakledningens længde forøget med 228 m til 12.928 m. W.C.-sædernes antal forøgedes med 23 til 2.252.

Byens hovedkloak udmunder halvanden km nordøst for byen nær ved en meget benyttet badestrand. I 1946 påbegyndtes her et større, mekanisk rensningsanlæg, som dog ikke fuldførtes p. gr. af beredskabsarbejdernes standsning. — I Klosterfjorden udmunder en større kloak ca. 300 m øst for fiskerihavnen og nogle mindre kloakker fra slagteriet og ved Refshammer. Der foregår ingen badning i Klosterfjorden, men vandet er i perioder meget uappetitligt og kan under uheldige vindforhold genere Østerskompagniets virksomhed på Ørødder. »Helligåndsåen«, som udmunder i fiskerihavnen, fører nu kun engvand, efter at den for nogle år siden blev saneret for kloakudløb.

Septiktanke og sivebrønde tillades i de to købstæder kun uden for kloakerede områder og i meget få tilfælde.

Dag- og natrenovation.

I *Thisted* er natrenovationen ophævet, efter at der nu overalt er indlagt w.c. Dagrenovationen behandles i et Dano-konverteringsanlæg, som toges i brug i 1949. Det ligger 3 km uden for byen ved et engdrag, som opfyldes med den formalede dagrenovation; en del af denne afhentes dog af gartnere og landmænd til jordforbedring. I komposten udvikler der sig en sådan varme, at rotter ikke kan holde til i den. — I byen findes 2163 skarnkasser (2144), alle af standardstørrelse. De køres med låg på til Danoanlægget og udskiftes med kasser, som er spulet rene. I årets løb behandledes 3320 tons dagrenovation (3250) på denne måde, som for byen betyder et stort hygiejnisk fremskridt.

I *Nykøbing* er skarnkassernes antal 3127 (3105). De køres i halvt lukkede vogne til byens losseplads, hvor flueplagen med held bekæmpes med D.D.T-præparater. Der findes endnu 290 (300) latrintønder i brug; natrenovationen køres i lukkede vogne til en cementbeholder 2 km uden for byen, hvor den midlertidig opbevares.

Destruktionsanstalter findes ikke i de to købstæder.

Bebyggelsesforhold og bolighygiejne.

I *Thisted* opførtes 11 nye huse med ialt 37 lejligheder (1951: 17, 1950: 16, 1949: 75), deraf 18 1-værelses, 8 2-værelses, 9 3-værelses og 2 større lejligheder. Der nedlagdes 10 lejligheder i 5 ældre huse, som nedreves af hensyn til vejudvidelser. Under kommunens husvildeforsorg var 276 personer (290), hvoraf henved halvdelen boede i træbarakker. Det i 1951 nedsatte boliganvisningsudvalg har søgt at regulere tilflytningen til byen, idet boligsituationen — selv om den er bedret — dog endnu langt fra er god. I byens ældre dele bor stadig mange mennesker i usunde kælder- og loftsrum. Boligtilsynskommissionen har behandlet en sag angående mangelfuld vedligeholdelse af et gammelt hus.

I *Nykøbing* opførtes 20 nye huse med ialt 69 lejligheder (26), deraf 41 3-værelses og 18 4-værelses lejligheder. Boligsituationen er til trods herfor stadig så dårlig, at den tidligere realskole, en gammel sparekassebygning og en del barakker anvendes som husvildeboliger. Der agtes opført flere barakker. Overbefolkningen i gamle huse i den indre bydel er nærmest taget til. Boligtilsynskommissionen har behandlet 3 sager angående fugtige og på anden måde usunde lejligheder.

Renholdelsen af Thistedes gader er ret god, men i Nykøbing lader den en del tilbage at ønske; støv, papirstumper m. m. fra dagrenovationsvognene gør det ikke bedre. I Thisted foretog politiet 1095 eftersyn af renholdelsen af gårdspladser o. l. og gav i 51 Tilfælde pålæg om bedre renholdelse.

Begge byer har et par velindrettede, offentlige legepladser.

Beboerne omkring gasværket i Thisted er ofte generet af støvplage fra kulbunkerne.

Der er ikke sket ændringer af byens kirkegårde. Krematorier findes ikke i Thisted amt.

Skolevæsenet.

I *Thisted* var ved årets udgang antallet af skolesøgende børn 1456 (1403). Borgerskolen havde 1048 elever (993) og gymnasiet (incl. mellemskole- og realklasser) 408 (410), hvoraf 149 udenbys boende. I borgerskolen var antallet af børn pr. klasse 28,7 (27).

Borgerskolen blev udvidet med en ny, fortrinlig gymnastiksal, et moderne køkken og spiselokale, som kan rumme 300 børn, samt et lægeværelse og lokale til intelligensbestemmelser. Under opførelse var endvidere en fløj med skolekøkken, sløjde lokaler og 3 klasseværelser. Gymnasiet og borgerskolen har nu gode lokaleforhold, men

mangler dog endnu hver en gymnastiksal, nogle klasseværelser og særfaglokaler for at være fuldt udbyggede.

Af skolelægens beretning fremgår bl. a., at 33 af de undersøgte 1416 børn var tuberkulinpositive efter tuberkuløs infektion, og at det store flertal af de øvrige børn var eller i årets løb blev calmettevaccineret. 85 børn henvistes af skolelægen til behandling hos deres læge. Der henvises iøvrigt til den skematiske oversigt over skolelægenes virksomhed side 36.

Intelligensmålinger og læseprøver foretages af en specialuddannet lærerinde. Særundervisning påbegyndtes i 1942 for svagtbegavede børn, i 1946 for læseretarderede («ordblinde») elever. Der undervistes i 1952—53 7 hjælpeklasser med ialt 87 elever og 44 læse-retarderede børn fordelt i 11 hold.

Skoletandpleje er siden 1940 udført af byens tandlæger efter forældrenes valg. Der foretoges 3251 tandfyldninger, 174 rodbehandlinger, 40 tandrensninger, 313 tandudtrækninger og 333 andre behandlinger, ialt 4111 behandlinger (3659). Udgifterne var for skoleåret 1951—52 25.980 kr. = 20,14 kr. pr. barn.

I *Nykøbing* var ved skoleårets udgang antallet af skolesøgende børn 1480 (1402). Folkeskolen havde 1050 elever (1002) og mellem-skole og gymnasium 430 (395).

Folkeskolen tog efter sommerferien en stor 3-etages bygning i brug, rummende klasseværelser og en række særfaglokaler samt lokaler til skolelæge og skoletandlæge. Under opførelse var endvidere en bygning med 2 gymnastiksale, som er meget tiltrængt, idet man i øjeblikket kun råder over een sal til de næsten 1500 børn. Bortset fra gymnastikken, som i flere år har måttet »rationeres« meget stærkt, nyder skoleidræt, boldspil og svømning gode kår.

Der er ikke skoletandpleje og — på trods af lov om skolelæger af 1946 — endnu ikke ansat nogen skolelæge.

Skolebespisning gives i Nykøbing ved privat foranstaltning i januar—marts med 2 retter varm mad; 20 børn bespises daglig og 90 børn hver anden dag. I Thisted har 267 skolesøgende børn og 25 børn fra asyllet fået middagsmad (2 retter varm mad) daglig fra 1. nov. til 1. maj. Bespisningen gives ved kommunens foranstaltning til alle børn, som ønsker det.

Gymnastik, idræt og bade.

Begge Byer har store idrætsforeninger og velindrettede stadion.

Nykøbings badestrand på Ørodde — kun 1 km fra byens centrum — er udmærket og veludstyret med badekabiner, toiletter, af-

faldskasser og vandværksvand. Vandet kan dog under uheldige strømforhold forurennes slemt fra byens hovedkloak. På Refshammer foretages i disse år beplantning og kystsikring til en ny offentlig badestrand. Byens lejrplads ligger herved og er velordnet med klosetter, affaldskuler og vandværksvand. — I *Thisted* åbnedes i sommer et kommunalt søbad på et velegnet areal ud for den nye kystvej. Der er udmærkede omklædningsforhold med toiletter og brusebad, et græsklædt areal ud mod fjorden og gode badebroer. Vandet er i nogen grad forurenet af byens kloakanlæg, men bliver sikkert bedre, når rensningeanlægget i Dragsbæk kommer i gang.

Der er endnu *ingen offentlig varmtvandsbadeanstalt i de to byer*. I *Thisted* overvejer byrådets badeudvalg, som disponerer over et opsparat beløb, at opføre en badeanstalt på en grund ved borgerskolen til brug både for skolebørnene og publikum; man kan herved spare en del i anlægssum og driftsudgifter. Paa elektricitetsværket er der offentlig adgang til brusebad 2 gange ugentlig og gives årligt godt 1000 bade. To mindre massage- og lysbadklinikker giver også almindelige renselsesbade. — Den private badeanstalt på mejeriet »Engholm« i *Nykøbing* har været i tilbagegang: de to finske badstuer er forfaldet og nu ude af brug, og der gaves i år kun ca. 600 karbade og 50 brusebade. Paa Morsø lysbadeanstalt gaves 1163 karbade og 83 brusebade. Morsø Jernstøberi har til sit personale — 4—500 mennesker — en udmærket indrettet badeanstalt, som desværre ikke er offentlig tilgængelige.

Omsorg for svangre og fødende.

Lov om svangerskabshygieine af 1/10 1945 og lov om adgang til mælkehjælp af 4/7 1946 udnyttedes i byerne i stor udstrækning.

Mødrehjælpsinstitutionen for Aalborg, Hjørring og Thisted amter har ugentlig konsultation i Thisted og 2 gange månedlig i Nykøbing og Hurup. Mødrehjælpen søges af næsten alle ugifte mødre og i de senere år også af mange gifte.

Fødehjem og fødeklinikker findes ikke. Sygehusene modtager, når pladsforholdene tillader det, også normale fødsler. 15 % af samtlige fødsler fandt sted på sygehusene.

Omsorg for mindre børn.

Sundhedsplejerskernes virksomhed er omtalt side 16.

Lov om lægeundersøgelse af børn under 7 år benyttedes meget i byerne.

Thisted børnehjem, et statsanerkendt optagelseshjem med plads til 12 børn i alderen 0—4 år, havde en gennemsnitsbelægning på 15.

Hjemmet trænger til en udvidelse og modernisering, som der er planer om.

Thisted børneasyll, der drives som daghjem, har gennemsnitlig været søgt af 21 børn (25). Planerne om at opføre en ny børnehave med plads til 60 Børn er ikke realiseret endnu.

En privat (ikke statsanerkendt) børnehave søges af ca. 40 børn fordelt paa et formiddags- og et eftermiddagshold.

Under tilsyn af Thisted børneværn var ved årets udgang 87 børn efter forsorgslovens kap. VII og VIII (73) og 14 børn efter kap. IX (16).

Under tilsyn af Nykøbing børneværn var 115 børn (136) efter forsorgslovens kap. VII og 19 børn (34) efter kap. IX.

I *Nykøbing* findes ingen asyler eller børnehjem. I 1945 oprettedes en privat, statsunderstøttet børnehave med plads til 50 børn under udmærkede forhold. Den har til stadighed været fuldt optaget, hvorfor det påtænkes at oprette endnu en børnehave i byen.

Omsorg for gamle, kronisk syge m. m.

Thisted alderdomshjem har plads til 60 personer, har været fuldt belagt og har nu så lang en venteliste, at det overvejes at tilbygge en fløj. En aldersrentebolig med 18 1-værelses lejligheder og 6 lejligheder med 1 værelse og kammer er nu fuldt optaget. I Krejbergs stiftelse bor 4 og i Håndværkerstiftelsen 10 personer.

Nykøbing alderdomshjem har plads til 88 personer og har været fuldt belagt. I Borchs stiftelse findes 4 og i Nybyes stiftelse 3 lejligheder. N. A. Christensens stiftelse har plads til 24 personer, M. C. Holms til 19, Klingenbergers til 2, Filtenborgs til 7 og »Hospitalet« i Toftegade til 8.

Planerne om at indrette et hjem for kronisk syge i en ejendom, som er testamenteret til byen, er foreløbig skrinlagt af økonomiske grunde.

Forsørgelsesanstalter, fattiggårde o. l. findes ikke.

Antabusudvalgene i Thisted (formand: amtslæge L. Folke) og i Nykøbing (formand: læge O. C. Ovesen) har fortsat arbejdet og i en del tilfælde med godt resultat.

Erhvervshygieine.

Tilfælde af erhvervssygdomme er ikke anmeldt til embedslægerne.

Kvaksalveri

er ikke indberettet i mange år, men foretages i betydeligt omfang dels af »kloge mænd«, som særlig behandler »leddevand« og »forvred«, dels af den i Thisted bosiddende kiropaktor, der også holder konsultation i Nykøbing.

B. Landkommunerne.

Sundhedskommissionernes virksomhed.

Samtlige landkommuner i Thisted lægekreds har i 1952 fået ny *sundhedsvedtægt*, stadfæstet af indenrigsministeriet d. 17. juli og enslydende for alle 38 kommuner. Denne »Sundhedsvedtægt for landkommunerne i Thisted lægekreds« afviger kun på enkelte punkter fra »Sundhedsvedtægten for landkommunerne på Mors«, som trådte i kraft i fjor (stadfæstet d. 8. februar 1951). Amtets landkommuner har nu således alle moderne sundhedsvedtægter udarbejdet på grundlag af indenrigsministeriets Normalsundhedsvedtægt for landkommuner, 1948.

Mælkevedtægter findes i Hurup, Vestervig-Agger og Skyum-Hør-dum kommuner, hvor konsummælken er under dyrlægekontrol. Enkelte landkommuner har et særskilt spildevandsregulativ. 10 dyrlæger og 7 læger er medlem af sundhedskommissionerne, — oftest formænd.

Om *sundhedskommissionernes virksomhed* indhentes skematiske beretninger, hvoraf det fremgår, at 29 af sundhedskommissionerne har holdt møder (1951: 39) og 13 (9) på anden måde haft sager til behandling; ialt afholdtes 58 møder (75). Virksomheden var således mindre end i fjor, og der var 10 sundhedskommissioner, som overhovedet ikke viste livstegn i årets løb (4). Der er ialt behandlet 136 sager: om vandforsyning 12, afløb for spildevand 29, stalde og møddinger 9, latriner 10, dagrenovation og lossepladser 4, levnedsmidler 9, mælkekontrol 5, handel med fisk 33, boliger 11, andre sager 9. — Embedslægerne har deltaget i 6 sundhedskommissionsmøder og har medvirket i en række sager angående: forurening af Ø. Jølby vandværk, vandforsyningen til kødfoderfabrikken i Vildsund, spildevandsafløb i Agger, i Ljørslev-Ørding og Solbjerg-Sundby kommuner, kloakeringsprojekter i Vodstrup, Ø. Jølby, Ydby og Skjoldborg, forurenede brønde i Galtrup, Tødsø-Erslev kommune og ved skolerne i Stagstrup, Kallerup og Ballerum, sundhedsfarlige boliger i Amtoft, Hvidbjerg og Solbjerg-Sundby kommune.

Ligesom de 4 forudgående år afholdt embedslægerne i efteråret et møde for amtets sundhedskommissioner. Det havde ca. 60 deltagere og fandt sted i Nykøbing, hvor kredslæge Stigaard foreviste Morsø Jernstøberis funktionær-badeanstalt, og læge Jørgen Fogh, København, talte om »Badning gennem tiderne« og særlig slog til lyd for badstuebadet. Efter en forhandling herom talte kredslæge Stigaard om »Vandværksundersøgelser i Morsø lægekreds«.

Drikkevandsforsyningen.

Alle vandværker anvender grundvand og er forsynet med automatiske pumpe og hydrofor, undtagen Sundby Mors vandværk, som har en højdebeholder. Enkelte vandværker ilter og filtrerer vandet, langt de fleste anvender råvandet, som det er. »Møllevejens vandværk« i Thisted landsogn blev udvidet, men nye vandværker oprettedes ikke.

På Mors har 30 vandværker ved sundhedskommissionernes foranstaltning ifølge sundhedsvedtægten fået vandet undersøgt ved kemisk og bakteriologisk analyse. Der påvistes ikke forurening med bakterier af coli-aerogenesgruppen, men i nogle tilfælde ret høje kimtal. Ved Ø. Jølby vandværk fandtes nogle ukendte sivebrønde og andre forureningskilder, som nu er fjernet, idet området er blevet kloakeret. — Ved undersøgelse af vandprøver fra samtlige 10 mejerier på Mors fandtes kimtallet i 3 tilfælde så højt, at vandet måtte betegnes som mindre egnet til mejeribrug.

Afløbsforhold.

Nye kloakanlæg var under udførelse i Vodstrup, Ø. Jølby, Østerild, Thisted landsogn, Klitmøller og Vesløs, og projekter er udarbejdet i Hurup, Villerslev, Klim og Skjoldborg.

Kontrol med næringsmidler.

De fleste landmejerier forhandler *konsummælk*, nogle pasteuriseret eller stassaniseret, andre også mælk, der ikke er varmebehandlet. I Hurup og Vestervig forhandles børnemælk, og konsummælken her og i Skyum-Hørdum kommune er under dyrlægekontrol. Laboratoriekontrollen udføres af mækelaboratoriet i Thisted, hvortil der også kan indsendes prøver fra andre mejerier.

Thisted amt var det første i Jylland, som fik kvægtuberkulosen udryddet. Under den systematiske bekæmpelse er smitsom kastning nu også stærkt på retur, og det overvejes at organisere bekæmpelsen af den smitsomme yverbetændelse, som medfører store økonomiske tab og gennem mælken kan fremkalde epidemier af skarlagensfeber og halsbetændelse.

Kødkontrollen på landet synes at fungere tilfredsstillende.

Ved de regelmæssige undersøgelser på Steins laboratorium af næringsmidler, som indsendes af politiet, er der ikke påvist forurening eller andre forhold, som kunne give anledning til tiltale. Af landpolitiet i Thisted politikreds foretoges 97 eftersyn af restaurationer, 78 af mælkeudsalg og 59 af slagter- og viktualieforretninger, medens

sådanne eftersyn ikke er foretaget af politiet i Hassing-Refs herreder.

Skolevæsenet.

Ifølge amtsskolekonsulentens beretning var der i amtets landkommuner ved årets udgang 9.275 undervisningspligtige børn, en stigning på 434 (1937: 8.778). Der fandtes 3 købstadordnede skoler, hvoraf den ene (Vestervig) med mellemskole, og 141 landsbyordnede skoler med ialt 431 klasser, hvori gennemsnitsbørnetallet var 20. Desuden findes private mellem- og realskoler i Fjerritslev, Hurup og Hvidbjerg. Skolevæsenet lider stadig under mangel på lærere og lærerinder; ved årets udgang var 29 embeder ledige (20).

Der er ikke færdigbygget nye skoler i år, men under opførelse var en 7 klasset skole i Thisted landsogn og en sognegård i Redsted samt udvidelser af Klim strandskole, Agger og Fjerritslev skoler.

Der er *skolelæger* ved alle skolerne. I årets løb undersøgt 8.958 børn. 93 % af børnene var difterivaccineret (mod 96 % af børnene i 1951), og næsten alle var eller blev calmettevaccineret og tuberkulinprøvet af tuberkulosestationens personale. 7 % af børnene henvises til lægebehandling. Om skolelægernes virksomhed henvises iøvrigt til de skematiske oplysninger i tabel IX, side 36. Skolelægerne har indtil videre sekretærhjælp til journalføring o. l., men det bør tilstræbes, at uddannede sundhedsplejersker ansættes som medhjælp ved skolelægearbejdet.

Skoletandpleje findes i Skinnerup og Fjerritslev kommuner. På Mors efterså skolelæge Gravgaard Mortensen tænderne på 1293 skolebørn og fandt, at 86 % havde huller i tænderne. Det må håbes, at man snart vil tage denne opgave op på landet som i byerne, og at de interesserede kommuner må få støtte hertil af amtsrådet.

Amtsskolekonsulenten slutter sin beretning for 1952 således:

Det billede af landsbyskolen, der tegner sig gennem det statistiske materiale, er ikke særlig lyst: Det langsomme tempo i skolebyggeriet, den stadige lærermangel, som især rammer et skolevæsen af ret primitiv karakter, savnet af sundhedsplejersker, skoletandpleje, særundervisning af børn, der ikke kan følge den almindelige undervisning, gymnastiksale og idrætspladser.

Når børn sidder 3 til 4 år i samme klasse uden større variation af fag og hjælpemidler, forstår man, at det må kræve en stor og levende optagethed af gerningen fra lærernes side, om resultatet ikke skal blive skoletræthed og ligegyldighed. Tiden er en anden end i forrige århundrede.

Oversigt over skolelægenes virksomhed i Thisted amt for skoleåret 1951/52

Tabel IX.

	Landkommunernes skolelægekredse				Thisted købstad	Ialt	% af under- søgte
	I-IV	V	VI	VII			
Skolelægerne	Wessh	Ovnbøl	Mørch	Gravgaard Mortensen	Else Holm		
Undersøgte elever	5626	982	1057	1293	1416	10374	
Tuberkulinpositive efter tuberku- løss infektion	113	17	34	34	33	231	2
Calmettevaccinerede før skolegan- gens begyndelse	527	134	187	134	268	1250	12
Calmettevaccinerede efter skole- gangens begyndelse	4449	746	766	1080	1026	8067	78
Tuberkulinnegative		87	72	121	70	350	8
Ikke differivaccinerede	488	73	31	90	36	718	7
Antal elever med:							
Sukkersyge	1	4			1	6	
Epilepsi	7		2	3		12	
Følger af børnelammelse	9			4		13	
Fodvorter	33		1		15	49	0,5
Parasitære hudsygdomme	7			12	4	23	
Hjertelidelser	6			1	4	11	
Asthma	20			4	8	32	
Psykiske lidelser			3	1		4	
Udtalte taleforstyrrelser	19		2	3		24	
Nedsat synsevne (øjnenlæge)	222	63	43	52		380	4
Synsevne under $\frac{6}{24}$	4	1				5	
Nedsat hørelse	44	4	6	4	5	63	0,6
Usikker farvesans (12-årige)	38	6	12	9	4	69	
Æggehvide i urinen	5			5		10	
Andre kroniske sygdomme	11	10	3		8	32	
Henvisninger til læge	385	57	104	117	85	748	7

Omsorg for svangre og børn.

Adgangen til gratis undersøgelse under svangerskabet og af børn under 7 år udnyttedes på landet for lidt, men dog i stigende grad.

Aas børnehjem, som efter udvidelsen i fjor har plads til 32 børn i alderen 2—14 år, har været fuldt belagt. På Søndbjerg børnehjem, som er anerkendt til 36 børn i alderen 2—14 år, var gennemsnitsbelægningen 40.

Omsorg for gamle og kronisk syge.

Et nyt, velindrettet alderdomshjem i Snedsted og en udvidelse og modernisering af Bedsted alderdomshjem blev taget i brug.

På det private hvilehjem i Hundborg opholder sig en del gamle og kronisk syge.

Det under socialministeriet oprettede alderdomshjem for baltiske flygtninge i Dragsbæk ved Thisted blev udvidet og istandsat, således at der nu er plads til 100 personer under udmærkede forhold.

Lægernes årsberetninger.

En landlæge nævner, at der her i amtet — sammenlignet med andre egne, hvor han har praktiseret — findes et overvældende stort antal patienter, som lider af blodtryksforhøjelse. Han er overbevist om, at det skyldes, at folk spiser alt for meget, navnlig af æggehvidestoffer (»kødmad, halve og hele grise, fisk o. s. v.«). Tillige er her masser af »gigt«: muskelgigt i nakken og lænden, gigt i skulderen og ischias. Måske bærer den barske vestenvind hovedskylden herfor. — Det har ligeledes været ham påfaldende, at klimakteriet hos kvinder her på egnen indtræder 3—5 år senere end sædvanligt.

En anden læge gør opmærksom på risikoen for eksplosionsulykker i køkkener, hvor der er installeret flaskegasanlæg. Efter hans mening bør disse anlæg indrettes således, at deres gummislanger aldrig kan komme til at stå under gastryk, når anlægget ikke er i funktion; erfaringsmæssigt passes der ikke tilstrækkeligt på, at gummislangerne udskiftes, inden de bliver gamle, møre og utætte.

Medicinalpersonalet.

Foruden sygehusenes personale (se tabel VIII) fandtes ved årets udgang:

	Læger:		Jordemødre:	Apote- kere	Tand- læger	Sundh.- pl.
	kreds- læger	praktise- rende	distrikts- jordem.			
Thisted lægekreds ..	1	26	14	8	6	1
Morsø lægekreds	1	12	6	2	4	1
Amtslægekredsen ..	2	38	20	10	10	2

Læge Kristian Saabye, Tømmerby pr. Frøstrup, har afhændet praksis til læge Ole Middelboe.

Læge Ove Lyngsted Jepsen, Østerild, har afhændet praksis til læge Per Jørgen Munk.

Distriktsjordemoder, frk. Katrine Marie Mejer, Søndbjerg pr. Uglev, er p. gr. af alder afskediget med pension. Embedet er herefter nedlagt.

Apoteker Viggo Martin Carl Kierulff, Svaneapoteket, Thisted, er afgået ved døden.

Apoteker Fritz Eiler Thestrup Münster, Svaneapoteket, Nykøbing Mors, er afgået ved døden.

Tandlæge Erik Vilhelm Johannes Balieu har overtaget afdøde tandlæge Alexius Sørensens praksis i Thisted.

Tandlæge Erna Bodil Møller har nedsat sig i Nykøbing Mors.

Embedslægerens retslige virksomhed.

I *Thisted lægekreds* afholdtes 28 lovmæssige ligsyn, hvoraf 5 gange ved selvmord, 16 gange ved ulykkestilfælde, 6 gange ved naturlig død og 1 gang, hvor døds måden ikke kunne fastslås. Lovmæssig ligåbning foretoges 1 gang.

Undersøgelse af personers sindstilstand foretoges 10 gange og af personers sundhedstilstand 7 gange.

14 personer undersøgtes for spirituspåvirkning.

Der er 21 gange udtaget blodprøver i paternitetssager og i 16 tilfælde afgivet erklæring vedrørende avlingstiden.

I arresten aflægges besøg efter tilkaldelse. Ved den af fængselsvæsenet fra $\frac{1}{4}$ 52 indførte almindelige lægeundersøgelse af personer, der indsættes i arresthus, undersøgtes 35 personer. Der konstateredes herved et tilfælde af ikke tidligere erkendt syfilis.

I *Morsø lægekreds* afholdtes 8 lovmæssige ligsyn, hvoraf 5 gange ved selvmord, 2 gange ved ulykkestilfælde og 1 gang ved naturlig død. Lovmæssig ligåbning foretoges 1 gang.

Undersøgelse af personers sindstilstand foretoges 3 gange og af personers sundhedstilstand 3 gange.

10 personer undersøgtes for spirituspåvirkning.

Der er 23 gange udtaget blodprøver i paternitetssager og i 7 tilfælde afgivet erklæring vedrørende avlingstiden.

I arresten aflægges besøg efter tilkaldelse. Ved den af fængselsvæsenet fra $\frac{1}{4}$ 52 indførte almindelige lægeundersøgelse undersøgtes 30 arrestanter. Der konstateredes herved et tilfælde af ikke tidligere erkendt sukkersyge.

Embedsmæssige eftersyn.

Sammen med den farmaceutiske visitator har amtslægen efterset samtlige apoteker. Et håndkøbsudsalg er efterset i anledning af bestyrerskifte.

Jordemoderkonferencer afholdtes i Thisted, Hurup og Nykøbing.

Der er foretaget 2 eftersyn i anledning af smitsomme sygdomme og 3 kontrolbesøg hos narcomaner, samt følgende

hygiejniske eftersyn:

	Thisted lægekr.	Morsø lægekr.	Erklæring til:
Brønde	2	2	Sundhedskommission.
Afløbsforhold	2	8	do.
Kloakeringsprojekter	2	2	do.
Boliger	10	6	do. og amtet
Skoler og idrætspladser ..	6	2	Skoledirektionen.
Alderdomshjem	7	1	Amtet.
Sygehuse	3		do.
Levenedsmiddelforretn. ..	4		Sundhedskommission.
Beværtninger	2		Politiet.
Kirkegårde	3		Stiftsøvrigheden.
Forskelligt	5		Sundhedskommission.

Indholdsfortegnelse:

I. <i>Befolkningsforhold.</i>	<i>Side</i>
Folkemængden samt antallet af fødte og døde	3
Fødslerne (ifølge jordemoderprotokollerne)	4
Oversigt over dødsfaldene.....	5
Dødsårsagerne	7
II. <i>Infektionssygdomme m. m.</i>	
Skematisk sygeliste for bykommunerne	3
Skematisk sygeliste for landkommunerne	9
Infektionssygdomme	10
Kønssygdomme	12
Tuberkulose	13
Forgiftninger	13
III. <i>Sygehusvæsen.</i>	
Belægningsforhold m. v. på amtets sygehuse	14
Sygehuse m. v.....	15
IV. <i>Foranstaltninger mod sygdomme.</i>	
Hjemmesygepleje, sundhedsplejersker	16
Rottebekæmpelse, vaccination, desinfektion	17
Tuberkulosestationernes virksomhed (ved Overlæge G. Bindslev og afdelingslæge M. Holm).....	18
V. <i>De hygiejniske forhold.</i>	
A. <i>Købstæderne.</i>	
Sundhedskommissionerne	25
Drikkevandsforsyning	25
Kontrol med næringsmidler.....	25
Afløbsforhold	27
Dag- og natrenovation	28
Bebyggelsesforhold og bolighygiejne	29
Skolevæsen	29
Gymnastik, idræt, bade	30
Omsorg for svangre og børn	31
Omsorg for gamle, kronisk syge m. v.....	32
B. <i>Landkommunerne.</i>	
Sundhedskommissionerne	33
Drikkevandsforsyning, afløbsforhold, mælke- og kød-kontrol	34
Skolevæsen	35
Omsorg for svange, børn og gamle.....	37
VI. <i>Medicinalpersonalet.</i>	
.....	38
VII. <i>Embedslægernes retslige virksomhed,</i>	
hygiejniske eftersyn m. v.	38

UDGIVELSEN BEKOSTET AF THISTED AMTSRÅD